

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
БЕРДЯНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
КАФЕДРА ЕКОНОМІКИ, МЕНЕДЖМЕНТУ ТА ФІНАНСІВ

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА МАГІСТРА

**ФІНАНСОВЕ ОБҐРУНТУВАННЯ БІЗНЕС-ПРОЄКТУ СТВОРЕННЯ
ПІДПРИЄМСТВА ГРОМАДСЬКОГО ХАРЧУВАННЯ**

Виконавець: здобувачка другого рівня
вищої освіти, групи м2ФС-з
Галузь знань 07 Управління та
адміністрування
Спеціальність 072 Фінанси, банківська
справа, страхування та фондовий ринок
Освітньо-професійна програма:
«Фінанси, банківська справа та
страхування»
Сидорашко Інна Сергіївна
Керівник: к.е.н., доцент КІРКОВА Н.П.

Запоріжжя - 2024

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ	8
ВСТУП	9
РОЗДІЛ 1 СУТНІСТЬ БІЗНЕС-ПРОЄКТУВАННЯ ТА НЕОБХІДНІСТЬ ПРОВЕДЕННЯ АНАЛІЗУ ФІНАНСОВОГО СТАНУ СУБ'ЄКТУ ГОСПОДАРЮВАННЯ	12
1.1. Сутність бізнес-проєктування та призначення бізнес-плану	12
1.2. Зміст та особливості аналізу фінансового стану господарюючих суб'єктів	17
1.3. Система показників, що характеризують фінансовий стан підприємства	24
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОГО СТАНУ ТОВ «КОНТАКТ-СЕРВІС»	38
2.1 Стисла організаційно-економічна характеристика підприємства, аналіз та оцінка його активів і зобов'язань.	38
2.2. Аналіз та оцінка ліквідності майна підприємства, його ділової активності та фінансової стійкості	48
2.3 Аналіз рентабельності капіталу	61
РОЗДІЛ 3 ОБҐРУНТУВАННЯ БІЗНЕС-ПРОЄКТУ СТВОРЕННЯ ЗАКЛАДУ ГРОМАДСЬКОГО ХАРЧУВАННЯ.	64
3.1. Доцільність створення закладу громадського харчування	64
3.2. Обґрунтування технічних параметрів підприємства	67
3.3. Прогноз економіко-фінансових параметрів підприємства	74
ВИСНОВКИ	86
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	90
ДОДАТКИ	

ВСТУП

Одним із важливих напрямків підвищення ефективності діяльності суб'єкта господарювання є впровадження в його роботу елементів бізнес-планування. Особливо це стосується ситуації, коли підприємство вважає за необхідне започаткувати новий напрямок діяльності або створити новий структурний підрозділ. В сучасних умовах, забезпечення конкурентоспроможності та життєздатності підприємства вимагає від нього більш деталізованого підходу до застосування сучасних методів планування. Саме таким підходом і є бізнес-планування, яке охоплює технологічні, організаційні, управлінські, фінансові та інші складові діяльності підприємства.

Проблематика бізнес-планування розкрита в роботах багатьох українських та іноземних дослідників, зокрема А. Ю. Богомолова, О.С. Телетова, В.А. Горемикіна, О.Є. Кузьміна, В.В. Лаврука, О.Г. Дерев'янка, С.В. Свіриденко, А.Ю. Богомолова, М.О. Москаленко, С.Ф. Покропивного, Коллін та Пола Барроу та інших. Але при цьому слід розуміти, що кожен окремий бізнес-план має своє притаманні лише йому особливості і тому вимагає від його розробників врахування цих нюансів. Тому не може існувати єдиної загальноприйнятої методики розробки бізнес-плану.

Головна мета даної роботи - проаналізувати фінансово-економічний стан підприємства, виявити основні проблеми фінансової діяльності та знайти шляхи їх подолання за допомогою обґрунтування створення нового напрямку діяльності – закладу громадського харчування.

Досягнення поставленої мети вимагає вирішення наступних завдань:

- дослідити сутність, мету та завдання бізнес-планування;
- визначити етапи розробки бізнес-плану створення нового структурного підрозділу підприємства;

- оцінити господарську діяльність підприємства;
- провести аналіз його фінансового стану та визначити напрями його покращення;
- обґрунтувати можливості підприємства відносно створення нового структурного підрозділу;
- розробити проєкт створення закладу громадського харчування та визначити ступень ефективності бізнес-проєкту.

Об'єктом дослідження є фінансові процеси підприємства і кінцеві виробничо-господарські результати його діяльності.

Предметом роботи є пошук шляхів щодо покращення фінансового стану підприємства та підвищення результатів його господарської діяльності.

Теоретичною основою дослідження є сучасна економічна теорія з питань бізнес-планування на підприємстві та фінансового аналізу його діяльності.

Для досягнення поставлених завдань використані такі методи дослідження: системний підхід (визначення складових процесу бізнес-планування та обґрунтування їх зв'язку), абстрактно-логічний (теоретичні узагальнення та формування висновків), розрахунково-конструктивний та експериментальний (формування бізнес-плану), монографічний (визначення сутності системи бізнес-проєктування на підприємстві), метод ієрархій (обґрунтування об'єкта бізнес-планування), статистичні та аналітичні методи (вертикальний, горизонтальний, коефіцієнтний, графічний, табличний метод динамічних рядів та ін.).

Інформаційною базою кваліфікаційної роботи послужили законодавчі акти та нормативно-правові документи, що регулюють діяльність бізнес-структур в Україні, статистичні матеріали Міністерства фінансів України, фінансова звітність підприємства, наукові праці вітчизняних та зарубіжних вчених-економістів з питань бізнес-планування та аналізу фінансового стану

підприємств, матеріали науково-практичних конференцій та фахових періодичних видань.

Наукова новизна кваліфікаційної роботи проявляється в поглибленні дослідження питань, пов'язаних із управлінням процесами бізнес-планування на підприємстві.

Практична значимість роботи полягає у проведенні аналізу фінансового стану підприємства та розробці бізнес-проєкту створення окремого структурного підрозділу (закладу громадського харчування).

Структура кваліфікаційної роботи. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел. Обсяг основного змісту роботи складає 103 сторінки, містить 1 рисунок, 42 таблиці та 7 формул. Список використаних джерел складається з 67 найменувань.

ВИСНОВКИ

Переважна більшість суб'єктів господарювання рано чи пізно стикається с проблемою нестачі фінансових ресурсів в необхідному для їх діяльності розмірі. Отримання цих ресурсів можливо у випадку звернення до фінансової установи (найчастіше – комерційного банку) з метою отримання комерційного кредиту. При цьому, у переважній більшості випадків, фінансова установа буде вимагати від потенційного позичальника економічного обґрунтування доцільності використання запозичених коштів. Саме таким обґрунтуванням і виступає бізнес-план, який є по суті деталізованим плановим фінансово-економічним розрахунком, в якому розкриті усі основні аспекти майбутнього комерційного проєкту. Розробка бізнес-плану дозволяє визначити заходи, спрямовані на реалізацію комерційної ідеї, розрахувати загальну потребу у фінансах та визначити можливі джерела фінансування, обґрунтувати розмір майбутніх витрат та прибутків. Можна стверджувати, що бізнес-план – це форма експертного оцінювання доцільності та ефективності реалізації певної комерційної ідеї.

Бізнес-план є документом, в якому відображається певна система заходів, реалізація яких дозволяє отримати максимально можливу величину прибутку. При цьому, ці заходи та дії ув'язуються у просторі та часі та узгоджуються з метою проєкту та потрібними ресурсами. У бізнес-плані наводиться характеристика та особливості виробничих, фінансових, організаційних, управлінських та ринкових аспектів майбутньої комерційної діяльності.

Розробка бізнес-плану вимагає його певного обґрунтування, підґрунтям якого є проведення фінансового аналізу діяльності підприємства (оцінювання використання майна та капіталу підприємств, визначення ступеня його ліквідності, платоспроможності, фінансової стійкості та прибутковості, а також пошуку на цій основі способів підвищення і зміцнення фінансової стабільності).

Особливого значення набуває своєчасна та об'єктивна оцінка фінансового стану підприємств різноманітних форм власності, оскільки жодний власник не повинен нехтувати потенційними можливостями збільшення прибутку (доходу)

фірми, які можна виявити тільки на підставі своєчасного й об'єктивного аналізу фінансового стану підприємств.

Принципове значення в умовах ранкової економіки має формування фінансових результатів, оскільки прибуток є мотивом та ціллю підприємницької діяльності.

На формування абсолютного розміру прибутку впливають: ефективність виробничо-фінансової діяльності підприємства; сфера діяльності; галузь господарювання; встановлені законодавством умови обліку фінансових результатів.

Фінансовим підсумком господарчої діяльності кожного підприємства є його прибутковість, яка характеризується абсолютними та відносними показниками. Абсолютним показником прибутковості є сума прибутку. Відносний показник прибутковості – це рівень рентабельності.

Для підвищення ефективності виробництва дуже важливо, щоб при розподілі прибутку була досягнута оптимальність в забезпеченні інтересів держави, підприємства та робітників.

Основною метою кваліфікаційної роботи є розробка бізнес проєкту створення закладу громадського харчування для поліпшення фінансового стану підприємства. У якості бази дослідження обрано ТОВ «Контакт-сервіс» м. Черкаси.

Товариство з обмеженою відповідальністю ТОВ «Контакт-сервіс» засновано в 1996 році. Форма фінансування – госпрозрахунок. Основним напрямом діяльності підприємства є роздрібна торгівля засобами мобільного зв'язку та ведення ресторанної справи.

Аналіз фінансової діяльності підприємства дозволив зробити наступні висновки:

- підприємство в цілому забезпечено необхідними ресурсами для ведення господарчої діяльності. В останні роки зросла вартість основних засобів виробництва але це не привело до покращення рівня ефективності роботи підприємства. В порівнянні з 2022 роком в 2023 році погіршилися показники

ефективності використання основних засобів виробництва та робочої сили (фондовіддача та продуктивність праці). Це обумовило зниження рівня ефективності виробництва. В останні три роки рівень прибутковості підприємства зменшується;

- аналіз майна підприємства показав що в останні роки в господарській діяльності підприємства зросла частка залученого капіталу. Позитивною тенденцією є певне скорочення дебіторської заборгованості. Це свідчить про те, що підприємство веде належну роботу з боржниками. Водночас суттєво зросла питома вага запасів (зокрема товарів). Зміни, які відбулися в складі структури майна, показують, що в цілому підприємство покращило свою діяльність, забезпеченість основними засобами та оборотними активами збільшується, доля грошових коштів зростає;

- ліквідність та платоспроможність підприємства досить високі, але коефіцієнт швидкої ліквідності знаходиться в межах значно менших, ніж визначений норматив. Про задовільний стан платоспроможності підприємства свідчать коефіцієнти абсолютної та загальної ліквідності значення яких значно більші за критичні. В цілому можна зробити висновок, що підприємство має хоч і не абсолютно ліквідний але досить платоспроможний та ліквідний баланс;

- аналіз стійкості підприємства показав, що воно знаходиться у нестійкому фінансовому стані. В 2023 році відбулося зниження рівня фінансової стійкості підприємства. Значення більшості коефіцієнтів є гіршими ніж рік потому. До того ж ці показники є набагато гіршими ніж порогові значення. Значення більшості коефіцієнтів свідчать про те, що підприємство в своїй діяльності використовує значні суми залучених грошей, тобто залежить від кредитів та позик.

- ділова активність підприємства за останній рік дещо погіршилася, Про це свідчать показники чистого доходу, волового прибутку які є меншими ніж рік потому. Для того щоб позбавитись залежності від зовнішніх джерел фінансування підприємству необхідно терміново вжити цілу низку заходів, спрямованих на покращення його фінансового стану.

- Враховуючи реальну ситуацію, що склалася на підприємстві до таких заходів насамперед слід віднести наступні:

- підвищення ефективності вже існуючих видів господарчої діяльності підприємства;

- впровадження нових видів діяльності;

- підвищення ефективності основних та оборотних фондів підприємства.

До найменш рентабельних видів виробничої діяльності підприємства відносяться роздрібна торгівля засобами мобільного зв'язку..

Основною причиною низького рівня рентабельності цього виду діяльності є дуже високий рівень конкуренції. Ще 5 - 6 років тому рівень прибутковості цього напряму діяльності на підприємстві складав 12 – 15%. Але зараз він складає лише 3 – 4%. Тому, підприємству слід поміркувати над питанням подальшої діяльності цього магазину.

Одним з вірогідних шляхів подальшого використання приміщення магазину є його переобладнання під підприємство громадського харчування.

З метою обґрунтування доцільності створення такого підприємства був розроблений бізнес - проєкт створення підприємства ресторанного господарства (кафе першої націночної категорії).

Реалізація бізнес-проєкту потребує залучення кредитних коштів в розмірі 901,1 тис. грн. У якості кредитора може виступити АТ КБ «Приватбанк». Термін надання кредиту – 24 місяці, плата за кредит – 30% річних.

Розрахунок свідчить про те, що термін окупності капіталовкладень складає 11 місяців. Після повернення кредиту середньомісячний прибуток підприємства буде складати приблизно 105,0 тис. грн.

Виходячи з цього рівень рентабельності підприємства ресторанного господарства буде дорівнювати:

$$104,5 / 3930,7 \times 100 = 2,8\%$$

Починаючи з третього року реалізації проєкту середньорічний рівень чистого прибутку закладу ресторанного господарства буде складати приблизно 1150,0 тис. грн.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Господарський кодекс України від 16.01.2003 № 436-IV. [Електронний ресурс]. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text>
2. Податковий кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI. [Електронний ресурс]. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>
3. Закон України «Про зовнішньоекономічну діяльність» від 16 квітня 1991 року № 959-XII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/959-12#Text>
4. Закон України «Про ліцензування певних видів господарської діяльності» від 1 червня 2000 року № 1775 – III URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1775-14#Text>
5. Положення про порядок здійснення аналізу фінансового стану підприємств, що підлягають приватизації : наказ Міністерства фінансів України та Фонду державного майна України 26.01.2001 N 49/121 – [Електронний ресурс] Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0121-01#Text>
6. Телетов О.С. Бізнес-планування: навч. посіб. - Суми: СумДУ. -2008. -213 с.
7. Кузьмін О.Є. Економіка та менеджмент: навч. посіб.- Львів: Державний університет «Львівська політехніка». - 2007. - 828 с.
8. Лаврук В.В. Методичні основи бізнес-планування в контексті формування галузевої стратегії. //Стратегія інноваційного розвитку економіки. - 2012. - № 3. С. 15-20.
9. Свириденко С.В. Бізнес-план як ефективний інструмент планування інвестиційних заходів в умовах мінливого зовнішнього середовища. // Стратегія інноваційного розвитку економіки. -2012. -№ 5. -С. 17-25.
10. Москаленко М.О. Для чого потрібен бізнесплан. //Управління розвитком. - 2011. - № 12 (109). - С. 25-27.
11. Должанський І.З., Загорна Т.О. Бізнес-план: технологія розробки: навч. посіб. - Київ: Центр навчальної літератури, - 2006. 384 с.

12. Бізнес-планування та управління проєктами: навч. посіб. / Ільчук П.Г та ін. - Львів.: «Новий Світ-2000», - 2020. - 216 с.
13. Покропивний С. Ф.,Соболь С. М., Швиданенко Г. О. Бізнес-план: технологія розробки та обґрунтування: навч. посіб. Київ,- 1998.- 208 с.
14. Македон В.В. Бізнес-планування: навч.посіб. Київ: Центр учбової літератури, 2009. 236 с.
15. Зелінська А.С. Формування інформаційного поля бізнес-планування, Умань: ВПЦ «Візаві»,- 2019.- 195 с
16. Аверіна М.Ю. Аналіз та оцінка фінансового стану підприємства: шляхи покращення / М. Ю Аверіна // Актуальні проблеми економіки. – 2012. – №9. – С. 92-100.
17. Азарова А.О. Підходи до формалізації механізму оцінювання фінансового стану підприємства / А. О. Азарова, О.В. Рузакова // Фінанси України. – 2006. – №12. – С.121-129.
18. Азаренкова Г.М., Журавель Т.М., Михайленко Р.М. Фінанси підприємств: навч. посібник. Київ: Знання-Прес, 2009. 299 с.
19. Аранчій В. І. Фінанси підприємств: навч. посіб. – Київ: Професіонал. – 2004. – 304 с.
20. Базілінська О.Я. Фінансовий аналіз: теорія та практика: Навчально-методичний посібник / О.Я. Базілінська. К.: 2009. 328 с.
21. Бланк, И. А. Финансовый менеджмент : учеб. курс / И. А. Бланк. – [2-е изд., перераб. и доп.]. – Киев : Эльга, Ника-Центр, -2004. – 656 с.
22. Братанич М. В., Полозова Т. В. Визначення сутності економічної ефективності та класифікація її видів / М. В. Братанич, Т. В. Полозова // Економіка промисловості. – 2010. – № 4. – С. 153–155.
23. Бердар М. М. Фінанси підприємств : навч. посіб. – Київ: ЦУЛ, -2010. - 352 с.
- 24 Денисенко М.П. Заходи покращення фінансового стану підприємства у сучасних умовах господарювання / М. П. Денисенко // Економіка і держава. – 2019. – №12. - С. 61-65.

25. Денисенко М.П. Основні аспекти оцінки фінансового стану підприємств / М.П. Денисенко, О.В. Зазимко // Агросвіт. – 2015. – №10. – [Електронний ресурс] Режим доступу : http://www.agrosvit.info/pdf/10_2015/10.pdf
26. Економічний аналіз.: Навч. посіб. / за ред. проф. Ф.Ф.Бутинця. – Житомир : ПП “Рута”, -2003. - 680 с.
27. Загородній А. Г. Фінансово-економічний словник / А.Г. Загородній, Г.Л. Вознюк. – К. : Знання, -2007. – 1072 с.
28. Захарченко П.В. Гриценко М.П. Фінансовий аналіз: Навч. посіб. – Бердянськ: Видавничий будинок Мелітопольської міської друкарні, -2018. - 224 с.
29. Зудова І.Ю., Стась О.Г. Сутність та значення фінансових показників в системі функціонування підприємства. / І.Ю. Зудова І.Ю., О.Г Стась О.Г.// Молодий вчений. -2017. -№ 10 (50). -С. 893-897.
30. Кірейцев Г. Г. Фінансовий менеджмент: навч. посіб. – Київ.: ЦУЛ, 2002. – 495 с.
31. Ковалевська А.В. Критичний аналіз методів оцінки фінансового стану підприємства / А.В. Ковалевська, С.І. Асєєв // Бізнес Інформ. – 2012. – № 3.
32. Ковтуненко Ю.В. Методичні основи аналізу фінансового стану промислового підприємства / Ю.В. Ковтуненко // Економіка. Фінанси. Право. – 2016. – № 8/2. – С. 40-41.
33. Ларка М. І. Аналіз фінансового стану підприємства як засіб підвищення ефективності його діяльності / М. І. Ларка, Г.О. Лісовські // Вісник НТУ «ХП». Серія «Технічний прогрес і ефективність виробництва». – 2013. – № 22 (995). – С. 168–174.
34. Лесюк А.С. Основні чинники впливу на фінансовий стан підприємства. Розвиток маркетингової діяльності в умовах економічної глобалізації: Збірник наукових праць. За матеріалами X міжнародної науково-практичної конференції – Одеська державна академія будівництва та архітектури.– Науки: маркетинг, менеджмент, економіка, управління проєктами. – 2018.– 276 с.– Мови: укр., рос., англ. Одеса, 24 квітня 2018 року. С.120-122

35. Опарін В. М. Фінанси (Загальна теорія): навч. посіб. – 2-ге вид., доп. і перероб. – Київ: КНЕУ, -2002. - 240 с.
36. Павлюк І.О. Управління прибутком підприємств в умовах сьогодення. І.О.Павлюк// Вісник Хмельницького національного університету. -2020. - №1.-С.84-88.
37. Поддєрьогін А.М. Фінанси підприємств: підручник. 6-е вид., переробл. і виправ. Київ: КНЕУ, -2012. -375 с.
38. Полозова В.М. Сучасні підходи до оцінки фінансового стану підприємства / В.М. Полозова // Вісник Хмельницького національного університету. – 2010. – № 5. – Т. 2. – С. 78-83.
39. Терещенко О.О. Фінансова діяльність суб'єктів господарювання: . Навч. посіб. – Київ: КНЕУ, -2003. - 554 с.
40. Брігхем Е.Ф. Основи фінансового менеджменту. – Київ: ПІОС, -2001. - 416с.
41. Ван Хорн, Дж. К. Основы финансового менеджмента: пер. с англ. / Дж. К. Ван Хорн. - Москва: ООО "И.Д. Вильямс", -2008. - 1232 с.
42. Ворст Й., Ревентлоу П. Экономика фирмы. Москва: “Высшая школа” - 1993.
43. Коласс Бернар. Управление финансовой деятельностью предприятия. - Москва: Финансы, ИО «ЮНИТИ»,-1997.
44. Мейер В. Оценка эффективности бизнеса / В. Мейер Маршал; пер. с англ. А.О. Корсунский // Москва: ООО «Вершина». - 2004. - 272 с. 3.
45. Ольве В. Оценка эффективности деятельности компании. Практическое руководство по использованию сбалансированной системы показателей [Текст] пер. с англ. / Ольве, Нильс-Горан, Рой, Жан, Ветер, М. Магнус // Издательский дом «Вильямс». – 2004. – 304
46. Уолт Кяран. Ключові фінансові показники. Аналіз та управління розвитком підприємства : пер. з англ. – Київ: Всеувиито; Наук. думка, -2001. - 367 с.

47. Хангер Дж. Основы стратегического менеджмента: Учебник; пер. с англ./Дж. Дэвид Хангер, Л. Томас Уилен. - М.: Юнити-ДАНА, -2008. - 319 с.
48. Ansoff I. Strategic Management / I. Ansoff, McDormell, J. Edward. NY: Implanting Prentice Hall. -1990.
49. Brigham E. F. Financial Management: Theory & Practice. / E. F. Brigham 13th ed.. - South-Western College Pub., -2010. - 1186 p.
50. Clarke R.G. Strategic Financial Management / R.G. Clarke, B.D.Wilson, R.H. Daines, S.D.Hadauld. - Homewood, Illinois, Irwin, 1998. - 241 p.
51. Chandler A.D. Strategy and Structure: Chapters in the History of the Industrial Enterprise / A. D. Chandler. - Cambridge, MA: MIT Press, -1962. - 463 p.
52. Суторміна В.М. Фінанси зарубіжних корпорацій / В.М. Суторміна, В.М. Федосов. — Київ.: Либідь, -1993. - 247 с.
53. Валеви́ч Р.П., Денисова К.Г., Микулич И.М., Скриба Н.Н. Бизнес – план торгового коммерческого предприятия. Учеб. Пособ. Минск, -1995.- 208 с.
54. Золин В.П. Технологическое оборудование предприятий общественного питания: -Москва: ИРПО; Изд. Центр «Академия», -2000. -256 с.
55. Джон К. Лембден, Дэвид Таргет. Финансы в малом бизнесе: Пер. с англ. - Москва: Финансы и статистика, «Аудит», -1992. -128 с.
56. Світлична М.Л. Організація виробництва і обслуговування на підприємствах громадського харчування. Навч. посіб. Житомир. М.А.К. - 2001. -С. 192.
57. Кравченко Л.И. Анализ хозяйственной деятельности предприятий общественного питания. – Минск.: Центр экономики и маркетинга, -1998. - 318 с.
58. Коробов М.Я. Фінансово – економічний аналіз діяльності підприємств. Навч. посіб. – Київ: Знання, - 2002. - 294с.
59. Мних Є.М. Економічний аналіз: Підручник. – Київ: Центр навчальної літератури, - 2003. - 412с.
60. Организация предприятий общественного питания. Учеб. Пособие. Москва, «Экономика», -1985. - 319 с.

61. В.В. Цирульнікова. Ресторанна справа: Курс лекцій для студ. напряму 6.140101 «Готельно-ресторанна справа» ден. форми навч. – Київ: НУХТ, - 2013. -186 с.
62. Фінанси підприємств: Підручник / За ред. А.М. Поддєрьогіна, КНЕУ, 1999. – 384 с.
63. Архіпов В.В. А Організація ресторанного господарства.. Навч. пос. - Київ: Центр учбової літератури; Фірма «Інкос», -2007. -280 с.
64. Карпенко В.Д.,. Організація виробництва і обслуговування на підприємствах громадського харчування. Навч. посіб. -Київ. НМЦ «Укоопосвіта». -2003. -С. 248.
65. Організація обслуговування у закладах ресторанного господарства: Підручник.: [для вищ. навч. закл.] / За ред. П'ятницької Н. О. – 2-ге вид. перероб. та допов.– Київ: Центр учбової літератури, -2011 -584 с.
66. Мостова Л.М. Організація обслуговування на підприємствах ресторанного господарства / Л.М. Мостова, О.В. Новікова. – Київ: Ліра-К, - 2010. - 288с.
67. проектування закладів ресторанного господарства: підручник / А. А. Мазаракі, С. Л. Шаповал, О. М. Григоренко та ін.; за ред. А. А. Мазаракі ; - Київ : КНТЕУ, -2017. -184 с